

[ۚ] [ۚ] [ۚ]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اراک

دانشکده علوم پایه

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته

ریاضی محض (گرایش جبر)

عنوان :

p - گروههای متناهی با زیرگروههای سره ناآبلی
دو مولدی

| ستاد راهنمای:

دکتر رضا عرفی

| ستاد مشاور:

دکتر شیرین فولادی

: توسط

مصطفی ملکی

شهریور ۱۳۹۰

چکیده

هدف اصلی این رساله رده بندی p -گروههای متناهی می‌باشد که کلیه‌ی زیرگروههای واقعی آن دو مولدی است. برای این منظور ابتدا به بررسی خواص اصلی این گروهها و سپس به رده بندی آنها می‌پردازیم.

در آخر با ارائه‌ی مثالها یعنی با استفاده از نرم افزار GAP به بررسی این رده بندی و بیان چند مطلب کلی در مورد ۲-گروههای متناهی می‌پردازیم.

واژه‌های کلیدی: p -گروهها، گروههای فرادوری، گروههای ناآبلی مینیمال

پیشگفتار

مطالعه و ردهبندی گروههای متناهی با توجه به برخی خواص به عنوان پیش فرض یکی از مسائل جالب و قدیمی در جبرگروهها می باشد که از ابتدای پیدایش نظریه‌ی گروه (سال ۱۸۸۰) مورد توجه بوده است و رده بندی های فراوانی ارائه شده است . به عنوان مثال رده بندی گروههای از مرتبه p^n و ارائه کلیه‌ی گروههای دو به دو غیریکریخت برای $7 \leq n \leq 1$. رده بندی گروههای ناآبلی که کلیه‌ی زیرگروههای واقعی آن آبلی است توسط Redi (Redei) انجام شده است . به علاوه رده بندی همه‌ی گروههایی که زیرگروههای واقعی آن دو مولدی می باشد توسط بلک برن (Blackburn) انجام شده است و ثابت کرده است که چنین گروههایی فرادوری یا -2 -گروه رده ماکزیمال می باشد . در این رساله به رده بندی p -گروههای متناهی که زیرگروه واقعی و ناآبلی آن دو مولدی می باشد پرداخته می شود . این رساله شامل سه فصل می باشد .

فصل اول به مطالعه مقدماتی اختصاص داده شده که در فصل های بعدی از آنها استفاده می کنیم . در فصل دوم ابتدا به بیان برخی قضایای اساسی در مورد رده بندی گروهها و بیان برخی خواص گروههای متناهی که شامل یک زیرگروه ماکزیمال آبلی باشند می پردازیم . در فصل سوم ابتدا به تعریف برخی مفاهیم می پردازیم و سپس به معرفی A_1 -گروهها و بررسی خواص آن می پردازیم . همچنین به مطالعه کلی (D_P) -گروهها و در نهایت رده بندی آنها را ارائه می دهیم . و در انتهای این فصل از نرم افزار GAP به بررسی نتایج در مورد -2 -گروههای متناهی می پردازیم . این رساله شرح تفضیلی مقالات زیر می باشد :

1) *Finite p -groups all of whose non-abelian proper subgroups are generated*

by two elements by Mingyao Xu, Lijian An, Qinhai Zhang, *J.Algebra*(2008).

2) On a special class of p -groups by N, Blackburn (1958).

فهرست مندرجات

۱	۱	پیش نیازها
۱	۱۰۱	تعاریف ، قضایا و مفاهیم مقدماتی
۱۲	۲۰۱	نمایش گروهها و گروههای منظم
۱۷	۲	رده بندی برخی p -گروههای متناهی
۱۷	۱۰۲	قضایا و مفاهیم اصلی
۳۰	۳	رده بندی $-D_p(2)$ -گروهها
۹۱	مراجع	

فصل ۱

پیش نیازها

۱.۱ تعاریف ، قضایا و مفاهیم مقدماتی

تعریف : فرض کنیم G یک گروه باشد، سری نرمال $G_0 \leq G_1 \leq \cdots \leq G_r = G$ را یک سری مرکزی گوییم در صورتی که به ازای هر $i \leq r$ داشته باشیم $G_i/G_{i-1} \leq Z(G/G_{i-1})$ که از این داشته باشیم مرکزی G را پوچتوان گوییم در صورتی که یک سری مرکزی داشته باشد. طول کوتاه ترین سری مرکزی G را ردیف پوچتوانی G گویند و با علامت $\text{cl}(G)$ نشان می‌دهیم.

تعریف: فرض کنیم G یک گروه باشد، دنباله $\{\Gamma_n(G)\}$ از زیرگروههای G را به استقراره

چنین تعریف می‌کنیم :

$$\Gamma_1(G) = G, \quad \Gamma_n(G) = [G, \Gamma_{n-1}(G)] \quad (n > 1)$$

به آسانی دیده می‌شود که هر $\Gamma_n(G)$ یک زیرگروه مشخص G است.

سری $\cdots \geq \Gamma_1(G) \geq \Gamma_2(G) \geq \cdots$ را سری مرکزی پایینی G می‌نامیم.

تعریف: فرض کنیم G یک گروه باشد، دنباله $\{Z_n(G)\}$ از زیرگروههای G را به استقراره

چنین تعریف می‌کنیم :

$$Z_0(G) = 1, \quad Z_i(G)/Z_{i-1}(G) = Z(G/Z_{i-1}(G)) \quad (i > 0)$$

به آسانی دیده می‌شود که هر $Z_n(G)$ یک زیرگروه مشخص G است. سری $Z_1(G) \leq Z_2(G) \leq \dots$ را سری مرکزی بالایی G می‌نامیم.

قضیه ۱.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه باشد، در این صورت G پوچتوان است اگر و تنها اگر عدد صحیح نامنفی ما نند r موجود باشد به طوری که

$$\Gamma_{r+1}(G) = 1$$

G پوچتوان است اگر و تنها اگر عدد صحیح نامنفی ما نند s موجود باشد به طوری که

$$Z_s(G) = G$$

$$\Gamma_r(G) \neq 1, \Gamma_{r+1}(G) = 1 \text{ اگر و تنها اگر } \text{cl}(G) = r \quad (\text{iii})$$

$$Z_{r-1}(G) < G, Z_r(G) = G \text{ اگر و تنها اگر } \text{cl}(G) = r \quad (\text{iv})$$

لم ۲.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه باشد و $x, y, z \in G$ در این صورت

$$[xy, z] = [x, z]^y[y, z] = [x, z][x, z, y][y, z] \quad (\text{i})$$

$$[x, yz] = [x, z][x, y]^z = [x, z][x, y][x, y, z] \quad (\text{ii})$$

$$[x^{-1}, y] = ([x, y])^{-1}x^{-1} = [x, y]^{-1}[[x, y]^{-1}, x^{-1}] \quad (\text{iii})$$

$$[x, y^n] = [x, y]^n, \text{ آنکه برای هر عدد صحیح } n \text{ اگر و تنها اگر } [[x, y], y] = 1 \quad (\text{iv})$$

همچنین اگر G از کلاس پوچتوانی ۲ باشد، آنگاه

$$[xy, z] = [x, y][y, z] \quad (\text{v})$$

$$[x, yz] = [x, z][x, y] \quad (\text{vi})$$

$$[x^i, y^j] = [x, y]^{ij} \quad (\text{vii})$$

قضیه ۳.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه باشد و $A, B, C \triangleleft G$ ، آنگاه

$$\cdot [A, BC] = [A, B][A, C] \quad (i)$$

$$\cdot [AB, C] = [A, C][B, C] \quad (ii)$$

۴.۱.۱ نتیجه

اگر G پوچتوان باشد و $G \triangleleft N$ ، آنگاه $\frac{G}{N}$ نیز پوچتوان است.

۵.۱.۱ گزاره

فرض کنیم G یک گروه باشد که در آن $N \leq Z(G)$ ، در این صورت اگر $\frac{G}{N}$ دوری باشد، آنگاه G آبلی است.

۶.۱.۱ لم

فرض کنیم G گروهی پوچتوان باشد، در این صورت G را می‌توان به صورت حاصل ضرب مستقیم زیر گروههای سیلویش نوشت، یعنی

$$G = P_1 \times P_2 \times P_3 \times \dots \times P_n$$

بنا براین داریم:

$$Aut(G) = Aut(P_1) \times Aut(P_2) \times \dots \times Aut(P_n)$$

$$Aut_c(G) = Aut_c(P_1) \times Aut_c(P_2) \times \dots \times Aut_c(P_n)$$

۷.۱.۱ گزاره

فرض کنیم G' یک گروه پوچتوان از کلاس ۲ باشد، در این صورت $Z(G) \leq G'$.

تعریف : فرض کنیم G یک گروه باشد، مقطع تمام زیرگروههای ماکزیمال G را زیرگروه فراتیسی G گوییم و با علامت $\Phi(G)$ نشان می‌دهیم. هرگاه G فاقد زیرگروه ماکزیمال باشد طبق قرا رداد می‌نویسیم $\Phi(G) = G$.

لم ۸.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه متناهی باشد، در این صورت:

(i) $G' \subseteq \Phi(G)$ پوچتوان است اگر و تنها اگر.

(ii) اگر G یک p -گروه متناهی باشد، آنگاه $\Phi(G) = G'G^p$ که در آن $\langle G \rangle$

لم ۹.۱.۱

اگر G یک p -گروه و $|G| = p^n$ ، آنگاه $cl(G) \leq n - 1$.

قضیه ۱۰.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه باشد که $cl(G) = c$ ، آنگاه $|G| = p^n$.

تعریف : فرض کنیم G یک p -گروه و $|G| = p^n$. اگر $cl(G) = n - 1$ آنگاه G را از رده‌ی ماکسیمال گوییم.

تعریف : فرض کنیم G یک p -گروه باشد و $|G| = p^n$ ، در این صورت اگر $r = cl(G)$ آنگاه عدد $n - r$ را هم رده‌ی G گروه گوییم. در نتیجه گروههای رده‌ی ماکسیمال، هم رده‌ی یک هستند.

قضیه ۱۱.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه پوچتوان از رده‌ی r باشد. در این صورت

(i) هر زیرگروه G از رده‌ی حد اکثر r است.

(ii) هر تصویر هم‌ریخت G پوچتوان از رده‌ی حد اکثر r است.

قضیه ۱۲.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه پوچتوان باشد و H زیرگروهی واقعی از آن، در این صورت:

$$(H < N_G(H)) \cdot H \neq N(H)$$

قضیه ۱۳.۱.۱

اگر گروه پوچتوان G زیرگروه ماکسیمالی مانند M داشته باشد، آنگاه $G \triangleleft M$ و $\frac{G}{M}$ یک گروه دوری از مرتبه یک عدد اول است.

قضیه ۱۴.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه غیربدیهی متناهی باشد، در این صورت گزاره‌های زیر دو به دو معادلند:

- (i) G پوچتوان است.
- (ii) هر زیرگروه ماکسیمال G نرمال است.
- (iii) هر p -زیرگروه سیلوی G نرمال است.
- (iv) هر دو عضو G که مرتبه‌ی آنها نسبت به هم اول است، تعویضپذیرند.
- (v) G حاصلضرب مستقیم زیرگروههای سیلوی خودش است.

قضیه ۱۵.۱.۱

زیرگروه هر گروه پوچتوان، پوچتوان است.

لم ۱۶.۱.۱

هرگاه G یک p -گروه متنا هی باشد، آنگاه G گروهی پوچتوان است.

قضیه ۱۷.۱.۱

هرگاه G گروهی پوچتوان باشد و $H \leq G$ در صورتی که شاخص H در G عددی اول باشد، آنگاه $H \triangleleft G$

لم ۱۸.۱.۱

فرض کنیم گروه G پوچتوان باشد در این صورت اگر $G = G_0 \leq G_1 \leq \dots \leq G_r$ یک سری مرکزی برای G باشد آنگاه

(i) به ازای هر n طبیعی که $\Gamma_n \leq G_{[r-n+1]}$ ، $n \leq r+1$

(ii) به ازای هر n صحیح نامنفی که $G_n \leq Z_n$ ، $n \leq r$

قضیه ۱۹.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه پوچتوان باشد و $N \triangleleft G$ اگر $N \neq 1$ آنگاه

الف) $N \cap Z(G) \neq 1$

ب) $[G, N] \leq N$

قضیه ۲۰.۱.۱

فرض کنیم M, N دو زیر گروه نرمال گروه G باشند در این صورت اگر M, N پوچتوان به ترتیب از رده های پوچتوانی c, d باشند آنگاه MN پوچتوان از ردهی پوچتوانی حداقل $c+d+1$ است.

قضیه ۲۱.۱.۱

(قضیه‌ی پایه برنسايد) فرض کنیم G یک p -گروه متناهی باشد و $|G/\phi(G)| = p^r$ داریم
صورت $d(G) = r$ که در آن $d(G)$ تعداد مولدهای مینیمال G است.

لم ۲۲.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه باشد و $N \triangleleft G$ ، در این صورت اگر $N \leq \phi(G)$ آنگاه
 $\phi(G/N) = \phi(G)/N$

لم ۲۳.۱.۱ به ازای هر دو عدد طبیعی i و j ،

$$[\Gamma_i, \Gamma_j] \leq \Gamma_{i+j} \quad (i)$$

$$[Z_i, \Gamma_j] \leq Z_{i-j} \quad , i \geq j \quad (ii)$$

$$\Gamma_i(\Gamma_j) \leq \Gamma_{ij}(G) \quad (iii)$$

لم ۲۴.۱.۱

فرض کنیم G یک p -گروه متناهی باشد ، در این صورت اگر $p||\phi(G)|$ آنگاه

لم ۲۵.۱.۱

اگر G یک p -گروه ناابلی باشد آنگاه G/G' دوری نیست .

برهان: اگر $G = \langle g \rangle$ لذا $G' \leq \phi(G)$ چون $G = \langle G', g \rangle$ پس $G/G' = \langle G', g \rangle$
که تناقض است .

لم ۲۶.۱.۱

اگر G یک گروه و N زیرگروه نرمالی از آن باشد آنگاه:

$$\Gamma_i(G/N) = \Gamma_i(G)N/N$$

لم ۲۷.۱.۱

اگر G یک p -گروه باشد و $\phi(G)$ آنگاه G آبلی مقدماتی است.

قضیه ۲۸.۱.۱

اگر G یک گروه باشد برای هر $j \leq i$

لم ۲۹.۱.۱

فرض کنیم G یک p -گروه متناهی باشد آنگاه $G/\phi(G)$ آبلی مقدماتی است.

لم ۳۰.۱.۱

اگر G یک گروه متناهی و دارای یک زیرگروه ماکریمال آبلی باشد، آنگاه $|G| = p|G'||Z(G)|$ برهان. : به مرجع [2] لم ۱.۱ صفحه ۲۲ مراجعه شود.

قضیه ۳۱.۱.۱

فرض کنیم G یک گروه باشد که در آن $Z(G) \leq N$ در این صورت اگر G/N دوری باشد آنگاه G آبلی است.

تعریف: اگر G یک گروه متناهی و G' زیرگروه مشتق آن باشد، آنگاه رتبه‌ی G را که با $rank(G)$ نشان می‌دهیم برابر با تعداد مولد‌های مینیمال $\frac{G}{G'}$ می‌باشد، یعنی

$$\text{rank}(G) = d \left(\frac{G}{G'} \right)$$

تعريف: گروه ناآلپی G را یک گروه ناآلپی محض گوییم، هرگاه عامل مستقیم غیربدیهی و آآلپی نداشته باشد.

تعريف: اگر G یک گروه متناهی باشد نمای گروه را کوچکترین مضرب مشترک مرتبه‌ی اعضای گروه تعریف می‌کنیم و آن را با نماد $\exp(G)$ نشان می‌دهیم.

۳۲.۱.۱ گزاره

فرض کنیم G یک گروه متناهی غیربدیهی و ناآلپی از مرتبه p^3 باشد، در این صورت $\frac{G}{Z(G)} \cong C_p \times C_p$. پس $Z(G) = G' = \phi(G) \cong C_p$ ناآلپی محض هستند.

برهان :

ابتدا نشان می‌دهیم $Z(G) = G'$. چون $Z(G)$ زیرگروه G است لذا $|Z(G)| \mid p^3$. در نتیجه $|Z(G)|$ برابر $1, p, p^2$ و یا p^3 است. ۱ $\neq |Z(G)|$ چون هر گروه از مرتبه p^n دارای مرکز غیربدیهی است. چون در غیر این صورت $Z(G) = G$ و G آآلپی خواهد بود که این خلاف فرض است. زیرا در غیر این صورت $\frac{G}{Z(G)} = p^2$ است. در نتیجه $|Z(G)| = p$ ، در این صورت $G/Z(G) \cong \mathbb{Z}_{p^2}$ آآلپی است. در نتیجه $G' \subseteq Z(G)$. حال چون $|G'| = p^2$ و $|Z(G)| = p$ ، نتیجه می‌شود $|G'| = 1$ و $|G'| \mid |Z(G)|$. پس چون $|G'| = 1$ لذا $G' = Z(G) \cong C_p$

اکنون فرض کنیم G گروهی ناآلپی از مرتبه p^3 باشد که ناآلپی محض نیست، در این صورت می‌توان G رابه شکل $G = A \times B$ نوشت که در آن B ناآلپی محض و A آآلپی نا بدیهی است. بنا بر این $|B|$ عدد p^2 را می‌شمارد. چون G از ردیف پوچتوانی ۲ است، داریم $1 \neq \Gamma_2(G) \neq \Gamma_3(G) = 1$

$$1 \neq \Gamma_2(G) = \Gamma_2(A) \times \Gamma_2(B) = \Gamma_2(B)$$

$$1 = \Gamma_3(G) = \Gamma_3(A) \times \Gamma_3(B) = \Gamma_3(B)$$

پس B نیز از رده‌ی پوچتوانی ۲ است که این با مرتبه‌ی B در تناقض است.
می‌توان اثبات را برای حالت کلی به این شکل بیان کرد: با توجه به اینکه گروههای از مرتبه حداقل p^2 آبلی اند نتیجه می‌شود گروههای از مرتبه p^3 تجزیه ناپذیرند.

تعریف: گروه ناآبلی G را فرا آبلی گوییم هرگاه G' آبلی باشد.

تعریف: G را ناآبلی مینیمال گوییم هرگاه G آبلی نباشد ولی هر زیرگروه واقعی آن آبلی باشد.

لم ۳۳.۱.۱

اگر G یک گروه متناهی باشد و $\phi(G) \subseteq G'$ آنگاه G پوچتوان است.

قضیه ۳۴.۱.۱

(قضیه‌ی وجود تجزیه در گروههای آبلی متناهی) هر گروه آبلی متناهی غیربدیهی را می‌توان به صورت حاصلضرب مستقیم تعدادی از زیرگروههای دوری اش که مرتبه‌ی هر یک از آنها توان مثبتی از یک عدد اول است، تجزیه کرد.

نتیجه ۳۵.۱.۱

اگر G یک p -گروه آبلی و متناهی باشد، آن را می‌توان به صورت حاصلضرب مستقیم تعدادی از زیرگروههای دوری غیربدیهی اش تجزیه کرد یعنی اعضای غیربدیهی از G ما نند $a_1, a_2, \dots, a_n$ وجود دارند که

$$G = \langle a_1 \rangle \times \langle a_2 \rangle \times \dots \times \langle a_n \rangle$$

لم ۳۶.۱.۱

فرض کنیم G یک p -گروه متناهی باشد، در این صورت اگر $|G : G'| \leq p^2$ آنگاه G' آبلی است.

لم ۳۷.۱.۱

فرض کنیم G یک p -گروه متناهی باشد، دراین صورت اگر $|G : G'| \geq p^2$ آنگاه

قضیه ۳۸.۱.۱

(پوانکاره) مقطع تعدادی متناهی از زیرگروههای یک گروه که دارای اندیس متناهی در گروه اند، از اندیس متناهی است.

لم ۳۹.۱.۱

فرض کنیم اندیس زیرگروههای H و K در گروه G متناهی و نسبت به هم اول باشند، دراین صورت

$$G = HK \quad \text{و در نتیجه} \quad |G : H \cap K| = |G : H||G : K|$$

قضیه ۴۰.۱.۱

(قانون مدولی ددکیند) فرض کنیم H ، K و L زیرگروههایی از گروه G باشند به طوری که

$$(H \cap L)K = (HK) \cap L \quad \text{در این صورت} \quad K \leq L$$

$$\langle H \cap L, K \rangle = \langle H, K \rangle \cap L \quad \text{آنگاه} \quad HK \leq G$$

لم ۴۱.۱.۱

فرض کنیم H, K زیرگروههای گروهی ماشند به طوری که اندیس K در G متناهی باشد، دراین صورت:

(i) اندیس $H \cap K$ در H متناهی است، و $|H : H \cap K| \leq |G : K|$ و تساوی برقرار است

$$G = HK$$

(ii) هرگاه اندیس H در G نیز متناهی باشد آنگاه $|G : H \cap K| \leq |G : H||G : K|$ و تساوی برقرار است اگر و تنها اگر

$$G = HK$$

قضیه ۴۲.۱.۱

فرض کنیم G یک p -گروه متناهی غیربدیهی و $a \in G$. در این صورت اگر مرتبهی a از مرتبهی هر عضو G ناکمتر باشد آنگاه G زیرگروهی مانند H دارد به طوری که $G = \langle a \rangle \times H$.

قضیه ۴۳.۱.۱

اگر G یک گروه متناهی و ناآلپی مینیمال باشد، آنگاه $|G'| = p$.

۲.۱ نمایش گروهها و گروههای منظم

تعریف. فرض کنیم F یک گروه، X مجموعه‌ای و $\theta : X \rightarrow F$ تابعی باشد. در این صورت (F, θ) را بر X آزاد گوییم هرگاه به ازای هر گروه مانند G و هر تابع مانند $\alpha : X \rightarrow G$ یک هم‌ریختی منحصر به فرد مانند $\beta : F \rightarrow G$ موجود باشد به طوری که $\alpha = \theta\beta$.

لم ۱.۲.۱ هر گروه تصویر هم‌ریخت یک گروه آزاد است.

برهان:

به مرجع [20] صفحه‌ی ۱۶۰ مراجعه شود. تعریف. فرض کنیم X مجموعه‌ای و $R \subseteq F(X)$. در این صورت گروه خارج قسمتی $F(X)/R$ را با علامت $\langle X|R \rangle$ نشان می‌دهیم و آن را یک نمایش آزاد $F(X)/R$ می‌گوییم (یعنی بستار نرمال R در $F(X)$).

قضیه ۲.۲.۱ هر گروه متناهی، متناهی نمایش است.

قضیه ۳.۲.۱ فرض کنید $G = \langle X|R \rangle$ و همچنین $C = \{[x,y] | x, y \in X, x \neq y\}$. در این صورت $G/G' \cong \langle X|R \cup C \rangle$.

برهان:

به مرجع [20] صفحه‌ی ۱۶۵ مرا جمعه شود.

قضیه ۴.۲.۱ (قضیه جایگذاری). فرض کنید $H = \langle X|R \rangle$, $G = \langle X|R \rangle$ یک گروه و $X \rightarrow H : \theta$ نگاشتی مفروض باشد. در این صورت اگر به ازای هر x از X و هر r از R حاصل $\gamma : G \rightarrow H$ جایگذاری x^θ به جای x در r عضو همانی H باشد آنگاه یک هم‌ریختی مانند $\gamma : G \rightarrow H$ وجود دارد به طوری که به ازای هر x از X , $(Rx)^\gamma = x^\theta$. بعلاوه هرگاه γ آنگاه $H = \langle X^\theta | R^\theta \rangle$ است.

برهان:

به مرجع [20] صفحه‌ی ۱۶۵ مرا جمعه شود.

قضیه ۵.۲.۱ فرض کنید $H = \langle Y|S \rangle$ و $G = \langle X|R \rangle$. در این صورت $[X, Y] = \{[x, y] | x \in X, y \in Y\}$ که در آن $G \times H \cong \langle X \cup S \cup [X, Y] \rangle$

برهان:

به مرجع [20] صفحه‌ی ۱۶۶ مرا جمعه شود.

لم ۶.۲.۱ فرض کنید H و K زیر گروه‌های نرمال G باشند و بعلاوه $H = \langle X \rangle$ و $K = \langle Y \rangle$. در این صورت $[H, K] = \langle [x, y]^g | x \in X, y \in Y, g \in G \rangle$.

لم ۷.۲.۱ اگر G یک گروه از کلاس پوچتوانی ۲ باشد آنگاه $\exp(G/Z(G)) = \exp(G')$ برهان. : به مرجع [18] مراجعه شود.

قضیه ۸.۲.۱ اگر G یک گروه و $Z_2(G)$ دوری باشد آنگاه G دوری است.

برهان. به مرجع [19] صفحه ۴۴ مراجعه شود.

تعریف. فرض کنیم G یک p -گروه متناهی باشد. در این صورت به ازای هر عدد طبیعی n دو زیر گروه $\Omega_n(G)$ و $\mathcal{U}_n(G)$ را به صورت زیر تعریف می کنیم :

$$\Omega_n(G) = \langle x | x \in G, x^{p^n} = 1 \rangle,$$

$$\mathcal{U}_n(G) = \langle y^{p^n} | y \in G \rangle.$$

بهوضوح $\Omega_n(G)$ و $\mathcal{U}_n(G)$ زیر گروههای مشخص G هستند همچنین $\Phi(G)$ بهوضوح $\mathcal{U}_n(G) \leq \Phi(G)$ زیر گروههای مشخص G هستند همچنین $\Phi(G)$ تعریف . فرض کنیم G یک p -گروه باشد. در این صورت G را منظم گویند هرگاه به ازای هر x و y از G عضوی مانند c از $\mathcal{U}_1(H')$ موجود باشد بطوری که در $x^p y^p = (xy)^p c$ که در آن $.H = \langle x, y \rangle$ واضح است هر p -گروه آبلی منظم است.

لم ۹.۲.۱ فرض کنید G یک p -گروه باشد. در این صورت

(i) اگر G منظم باشد آنگاه هر زیر گروه (هر خارج قسمت) آن منظم است.

(ii) اگر G' دوری و $2 > p$ آنگاه G منظم است. بنابراین هر p -گروه فرادوری که $2 > p$ منظم است.

(iii) اگر رده‌ی پوچتوانی G کمتر از p باشد آنگاه G منظم است.

(iv) اگر $|G| \leq p^p$ آنگاه G منظم است.

برهان : به مرجع [19] صفحه ۴۶ مراجعه شود.

قضیه ۱۰.۲.۱ فرض کنید G یک p -گروه منظم باشد و $x, y \in G$. در این صورت

$$(x^{-1}y)^{p^n} = 1 \text{ اگر و تنها اگر } x^{p^n} = y^{p^n}$$

برهان : به مرجع [19] صفحه ۴۷ مراجعه شود.